

nesaněnní, barokní, empírové a novogotické stavitelské památky jižních Čech a učí tím soudit i myslit výtvarnický ve větších rozlohách a metodou srovnávací. Pro Jitř Jindřichovým Hradcem, Krumlovem, Zvíkovem, Zlatou Korunou, Budějovicemi, Třeboní, Hlubokou s knížkou Branišovou v rukou jest výborný kurs praktické estetiky a stylistiky a kus duševního požitku, za kterým se často s pochybným zdarem honí v cizině. Braniš má o vývoji jihočeského umění stavitelského své názory, které není zde místa rozebírat šířeji; obmezím se proto jen na to, že řeknu, že jsou vždycky zajímavé a vážně podpírané.

Cyklus akvarelů Prodaná nevěsta od Františka Ženíška u Topiče

byl malířská banálnost sama a ukázal nesporně trapný úpadek toho, koho chce nazývat kritický veleduch p. F. X. Harlas dědicem Mánesovým. Pan Ženíšek podal tu jakési nechutně zaranžované toporné studie krojové na modelech, kompary lacino a libovolně seskupené, práce beze všeho vnitřního rytmu a tepla; pan Ženíšek neláme si hlavy tím, jak vyřešit prostor nebo vytěžit a prohloubit kresbu, a již volba akvarelu, který má se jenjet tetelit rytmickým teplem a svítit prehavou milostností chvíle, pro tyto těžké preparáty a pracné živé obrazy ukazuje, jak bezmyšlenkovitě pracuje p. Ženíšek. Ale panu Ženíškovi nešlo o úkoly a cíle umělecké; jemu šlo jen o to, přihřát si svůj hrneček na ohni popularity Smetanovy. A s ním ovšem doufá svézti se i nakladatel, přečiperný pan Topič: dává tyto topornosti reprodukovat nevim do kolikerého formátu a rámovat nevim kolikerým rámcem a prodává je jako ozdabu „vlastenecké české domácnosti“. A dobří lidé budou tyto nechutnosti kupovat a budou je rozvěšovat po stěnách a přitom domnívat se, že mají pod svou střechou kus opravdového umění. A nota bene českého umění.

Restaurace kostela sv. Václava

Jedné z nejstarších a nejpamátnejších budov pražských, byla konečně po odkládech, léta a léta posouvaných, nedávno zahájena a stala se právě nyní předmětem veřejné pozornosti. Práce rekonstrukční jsou zde totiž spojeny s obtížemi zcela neobyčejnými a výjimečnými — důsledek to celé řady trestuhodných nešetností a nedbalostí, jimiž se prohřešila na této budově obmezenecky tupá, kocourkovská umělecká politika obecního zastupitelství pražského. Pánové doufali dlouho pokrytecky, že odklidí tiše se světa tuto památku nepohodlnou jejich ideálům motyky a krokvice, a pracovali nepřimo k tomu, aby podryli co nejvíce toto dílo, což se jim podařilo do té míry, že zachování kostelíka stává se dnes věcí krajně nesnadnou ne-li nemožnou. Poučnou kapitolu o této nové pražské radniční kocourkovštině přináší poslední Národní obzor.

Láďa Novák o Fr. Bílkovi

Poslední sešit Díla přináší neomalenost, již nelze pominouti mlčením. Způsobem krajně nevkusným, „vtipy“, jež jsou snad obvyklé v zájezdním hostinci, ale

hanbou v časopise, útočí tu na Bílkův pomník Beneše Třebízského známý Biedermann, p. Láďa Novák. Aby mně bylo rozuměno: nepokládám Bílka za neomylného a jistě Bílka jest možno, ano i nutno kritisovat — ale ovšem, opakují, *kritisovat*. Co napsal však p. Láďa Novák, má k opravdové kritice dál než louže k moři. V témže čísle Díla uveřejňuje p. William Ritter článek o Mehofferovi, polském umělci značného významu (přes to, že jej p. Ritter ve své studii poněkud přeceňuje). Ale jsme v Díle a tam nedovedou se ani půl hodiny udržet v úrovni, na niž se náhodou dostali, a proto zabíjejí hned dobrý dojem z Mehoffra banalitami Carla Wostryho.

Bílkův náhrobek Beneše Třebízského na Vyšehradě

stává se již předmětem debat novinářských, většinou ubohých, jaké bývají již takové debaty, kdykoli většina denního tisku zavadí o umění, a umělec stojí tu bezbranný a může být uražen beztrestně kýmkoli. Na jedné straně dělají se na náhrobek vtipy — ach těch přebystřých a předuchaplných vtipů pražských, které páchnou hnilobou jako Vltava v létě bahnem —, na druhé straně byl pomník jedním hlasem hájen, a hájen šťastně a správně, se stanoviska, s něhož opravdu lze jej dobře uhájit: autor pochopil, že jde o pomník psychický, a správně odtud vysvětlil dílo a jeho logičnost i obhájl Bílka. Ale jest třeba doplniti a zčásti i opravit tyto vývody. Pomník t. zv. psychický (subjektivního pojetí i výkladu) nemůže působiti ve volné přírodě, osamocený, pod širým světlem nebeským: zde buď vždycky dojem maličernosti, grotesknosti, úmyslné schválnosti a libovůle. A ovšem ještě méně může takový pomník působiti uzavřeným celkovým a harmonickým dojmem estetickým v tom sousedství, které má na Vyšehradě Bílek: v tom strakatém chaosu a potpourri hřbitovní plastiky a architektury. I kdyby Rodin sám nebo Bourdelle nebo (menší a slabší jich) Klinger postavil *tam* své dílo, nemůže být výsledný dojem jiný než dojem neklidu, grotesknosti. Ve volném prostoru přírodním může působiti jen uzavřený pomník zákonných architektonických forem — pomníková architektura. Socha, která se neopírá o architekturu, musí být sama architekturou. To jest základní postulát stylistický, který tu byl co nejhruběji porušen — a nejen zde ovšem: jest rušen soustavně dnes skoro všude a odtud pramení všude dnešní žalostná bída pomníková. Ale to jest celkový hřích doby a ne hřích Bílkův a Bílek trpí tu za něco, čeho nezavinil. (Takový přeuschlechtilý způsob trestání jest vůbec cosi specificky českého.) Dá-li se Bílkovi co vyčítati, jest to jen to, že neodmítl a priori komponovati pro *toto* místo a komponovati za *těchto* podmínek, t. j. když prostředky peněžní nestačily na uzavřenou architekturu sochařskou a bylo se omeziti hned zpředu na t. zv. pomník psychický nebo impresionistický. Ale ovšem pochybuji, že jest v Čechách druhý umělec, který by osvědčil tolik odříkavosti a sebekázně umělecké a byl odmítl, a pak ovšem konečný výsledek byl by *v zásadě* totožný: dojem úmyslnosti a libovůle, ať by byl pomník vypracoval X nebo Y, ať Sucharda, ať Kafka, ať Mařatka.

Tím nechci však zastírat, že Bílkova tvorba má opravdu jakéhosi vnitřního nepřítel, kterého bude musit překonat: mímím sklon k jakémusi sentimentálnímu baroku, k malebně roztráštěnosti a libovůli. Miluji opravdově a vážím si opravdově Bílka a proto o tom hovořím; kdyby mně byl lhostejný, mlčel bych. Bílek bude